כיתה ג' | חינוך פיננסי | יחידה 6 · שיעור 5 | 45 דק' | מתאים לממלכתי ולממלכתי-דתי

🐚 ההיסטוריה של הכסף: מסחר חליפין ועד כרטיס

🎯 מטרות השיעור

- להסביר מה זה מסחר חליפין ולמה היה קשה לסחור כך
- לסדר לפי הזמן: חליפין, חפצים כסף, מטבעות, שטרות, כרטיס
- להבין שכסף הוא דבר שכולם מסכימים שיש לו ערך

🚪 פתק כניסה (2 דקות)

בתחילת השיעור כל תלמיד עונה על פתק, בלי ציון:

1. איך הייתם קונים לחם אם לא היה כסף בכלל?
2. מה אתם יודעים על מטבעות מלפני הרבה שנים?
3. איך ההורים שלכם משלמים היום בחנות?

למורה: 1. מחליפים משהו שיש לי במשהו שיש לו (חליפין). 2. כל תשובה: מטבעות עתיקים, מטבעות מכסף וזהב. 3. במזומן, בכרטיס או בטלפון.

🔑 מושגי מפתח

מסחר חליפין
מחליפים חפץ בחפץ, בלי כסף. למשל ביצים תמורת לחם.

כסף
משהו שכולם מסכימים לקבל תמורת דברים אחרים.

מטבע
כסף עשוי מתכת, עם סימן שמראה כמה הוא שווה.

שטר
כסף מנייר (או פלסטיק) שמודפס בבנק של המדינה.

כרטיס אשראי
כרטיס שבעזרתו משלמים בלי מזומן, והכסף יורד מהבנק אחר כך.

📖 הסבר למורה

פעם, לפני שהיה כסף, אנשים החליפו חפצים: מי שגידל חיטה החליף אותה בצמר או בביצים. זה נקרא מסחר חליפין. הבעיה: צריך למצוא מישהו שרוצה בדיוק את מה שיש לי, ויש לו בדיוק את מה שאני צריך. וגם קשה לדעת כמה ביצים שווה פרה.

לכן אנשים התחילו להשתמש בדברים שכולם רוצים, כמו מלח, צדפים או דגנים, כמו כסף. אחר כך עשו מטבעות ממתכת, שקל לשאת ולספור. בהמשך הדפיסו שטרות מנייר. גם בתנ"ך מוזכר כסף: אברהם שקל לעפרון כסף כשקנה את מערת המכפלה.

היום הרבה אנשים משלמים בכרטיס או בטלפון, בלי לראות את הכסף בכלל. אבל הרעיון לא השתנה: כסף שווה משהו כי כולנו מסכימים שהוא שווה.

👩‍🏫 פעילות בכיתה

1. פתק כניסה (2 דקות): שלוש השאלות למעלה.
2. פתיחה: "שוק החליפין". כל ילד מקבל כרטיס חפץ (תפוח, עיפרון, כדור) וכרטיס "מה אני רוצה". מנסים להחליף. כמה הצליחו?
3. דיון: מה היה קשה? איך כסף פותר את זה?
4. ציר זמן: בקבוצות, מסדרים 5 כרטיסים לפי הסדר: חליפין, צדפים ומלח, מטבעות, שטרות, כרטיס וטלפון.
5. מילוי דף העבודה.
6. כרטיס יציאה (2 דקות). מי שסיים מוקדם: ★ חלק אקסטרה למתקדמים.

💡 הערות למורה

השיעור הוא סיפור כללי ופשוט, מותאם לגיל. בכיתה דתית אפשר להרחיב בסיפור אברהם ועפרון (בראשית כג). את התאריכים המדויקים לא צריך ללמד בגיל הזה, רק את הסדר.

❓ שאלות תרגול (בודקים בלחיצה)

1. מה זה מסחר חליפין?

- קנייה בכרטיס
- החלפת חפץ בחפץ בלי כסף
- חיסכון בבנק
- קנייה באינטרנט

2. מה הייתה הבעיה במסחר חליפין?

- היה קל מדי
- צריך למצוא מי שרוצה בדיוק מה שיש לי
- אין בעיה
- הכול היה בחינם

3. מה הגיע קודם?

כרטיס אשראי | מטבעות | תשלום בטלפון | שטרות פלסטיק

4. למה לכסף יש ערך?

כי הוא יפה | כי כולם מסכימים לקבל אותו | כי הוא כבד | כי הוא עשוי מנייר

🎟️ כרטיס יציאה (2 דקות)

בסוף השיעור כל תלמיד כותב על פתק:

1. כתבו במשפט: מה זה מסחר חליפין?
2. ציירו או כתבו שתי צורות של כסף: אחת מפעם ואחת מהיום.

תשובות אפשריות: 1. החלפת חפץ בחפץ בלי כסף. 2. למשל צדף או מטבע עתיק, וכרטיס או שטר.

🏠 משימה עם המשפחה

משימה קצרה לבית (10–15 דקות), לעשות יחד עם בן משפחה:

1. שאלו סבא, סבתא או מבוגר: איך שילמו בחנות כשהם היו ילדים?
2. האם היה להם כרטיס או רק מזומן?
3. ספרו בכיתה דבר אחד מעניין ששמעתם.

📌 ציר 1 בתוכנית החינוך הפיננסי של משרד החינוך: צרכנות מודעת וקבלת החלטות פיננסיות.

📝 בדף העבודה

פתק כניסה, 5 תרגילים, ★ חלק אקסטרה למתקדמים וכרטיס יציאה. מחוון מלא בעמוד השני. למתקשים יש דף עם תמיכה: מחסן מילים, שאלות הקפה ומשפטי פתיחה.

המידע כללי ואינו ייעוץ פיננסי או משפטי מותאם אישית. כל המספרים והשמות בשיעור דמיוניים.

מחוון למורה

מחוון: ההיסטוריה של הכסף: מסחר חליפין ועד כרטיס

🚪 **פתק כניסה:** 1. מחליפים משהו שיש לי במשהו שיש לו (חליפין). 2. כל תשובה: מטבעות עתיקים, מטבעות מכסף וזהב. 3. במזומן, בכרטיס או בטלפון.

1. !. החליפו חפצים
2. <. צדפים
3. מסחר חליפין, מטבעות, שטרות, כרטיס.
4. אין התאמה: הוא לא רוצה תפוחים. עם כסף, יוסי מוכר את התפוחים למי שרוצה וקונה בכסף את העיפרון.
5. מטבעות קטנים, קל לשאת אותם ולספור אותם, ואפשר לחלק לסכומים קטנים.

★ חלק אקסטרה למתקדמים

6. כל רעיון מנומק, למשל כרטיסים מסומנים שכולם מסכימים עליהם.
7. נוח, מהיר, לא צריך לשאת מזומן.

🎟️ **כרטיס יציאה:** 1. החלפת חפץ בחפץ בלי כסף. 2. למשל צדף או מטבע עתיק, וכרטיס או שטר.

נכתב על ידי טאב · נוצר בבינה מלאכותית